

قرآن کریم سرچشمه علوم اهل بیت علیهم السلام

قرآن کریم یکی از منابع علوم اهل بیت علیهم السلام است. این کتاب آسمانی، نه تنها مجموعه معارف دین - یعنی توحید، نبوت، معاد، اخلاق و احکام - را در بر دارد، بلکه همه اسرار جهان و رخدادهای نظام کیهانی را تا قیامت در خود جای داده است.

طبق روایات فراوانی که در جوامع روایی وجود دارد، اهل بیت علیهم السلام به آنچه در قرآن وجود دارد، علم و آگاهی دارند، به همین جهت علاوه بر آگاهی از معارف دینی، بر همه اسرار هستی واقفاند.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

نَحْنُ وَاللَّهِ نَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا فِي الْجَنَّةِ
وَمَا فِي النَّارِ وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ؛

به خدا سوگند ما [اهل بیت] آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است را می دانیم و به آنچه در بهشت و آنچه در آتش است و آنچه در میان آنهاست آگاهیم.

راوی این روایت می‌گوید: چون این سخن را شنیدم بهت‌زده (و ناباورانه) به ایشان نگریستم، فرمود:

يَا حَمَادُ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: «وَيَوْمَ نَبَعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ»^۱ إِنَّهُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فِيهِ تِبْيَانٌ كُلِّ شَيْءٍ فِيهِ تِبْيَانٌ كُلِّ شَيْءٍ.^۲

ای حماد، آنچه گفتم برگرفته از کتاب خداست و این جمله را سه بار تکرار فرمود و سپس این آیه را تلاوت نمود: «وَيَوْمَ نَبَعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ...» آن‌گاه فرمود: این سخن از کتاب خداست که در آن هر چیزی بیان گردیده است.

همچنین از آن حضرت نقل شده است که فرمود:

مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا أَعْطَاهُ مِنَ الْعِلْمِ بَعْضَهُ مَا خَلَا النَّبِيَّ ﷺ فَإِنَّهُ أَعْطَاهُ مِنَ الْعِلْمِ كُلَّهُ فَقَالَ: «تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ»^۳ وَقَالَ: «كَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ»^۴ وَقَالَ: «الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ»^۵

۱. نحل: ۸۹.

۲. تفسیر العیاشی: ج ۲، ص ۲۶۶.

۳. نحل: ۸۹.

۴. اعراف: ۱۴۵.

۵. نمل: ۴۰.

وَلَمْ يُخْبِرْ أَنْ عِنْدَهُ عِلْمَ الْكِتَابِ وَمَنْ لَا يَقَعُ مِنَ اللَّهِ عَلَى الْجَمِيعِ
 وَقَالَ لِمُحَمَّدٍ ﷺ: «أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا»^۱
 فَهَذَا الْكُلُّ وَنَحْنُ الْمُصْطَفُونَ؛

خداوند هیچ پیامبری را برنیانگیخت مگر اینکه فقط مقداری از علم را به او داد به جز پیامبر ما ﷺ که به او تمام علم را داد و در قرآن فرموده: «تَبَيَّنَا لِكُلِّ شَيْءٍ» و در آیه دیگر آمده است: «وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ» و (در داستان حضرت سلیمان عليه السلام) فرموده است: «الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ» نفرمود: کسی که دارای علم کتاب است، بلکه فرموده کسی که در نزد او مقداری از علم کتاب است. ولی درباره حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است: «أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا» این بیان مربوط به تمام علم است و ما آن خانواده برگزیده هستیم که در این آیه می‌فرماید.

و در روایتی دیگر از امام صادق عليه السلام چنین نقل شده است:

إِنِّي لَأَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَأَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْضِينَ وَأَعْلَمُ مَا فِي
 الْجَنَّةِ وَأَعْلَمُ مَا فِي النَّارِ وَأَعْلَمُ مَا كَانَ وَمَا يَكُونُ ثُمَّ مَكَثَ
 هُنَيْئَةً فَرَأَى أَنَّ ذَلِكَ كَبَّرَ عَلَيَّ مَنْ سَمِعَهُ فَقَالَ: عَلِمْتُ مِنْ كِتَابِ
 اللَّهِ أَنَّ اللَّهَ يَقُولُ فِيهِ تَبَيَّنَ كُلُّ شَيْءٍ؛^۲

۱. فاطر: ۳۲.

۲. الکافی: ج ۱، ص ۲۶۱.

به راستی من می‌دانم آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است و می‌دانم آنچه در بهشت است و آنچه در دوزخ است و می‌دانم آنچه بود و آنچه خواهد بود. سپس حضرت اندکی صبر کرد و دید که این سخن بر حاضران گران آمد، از این رو فرمود: من این‌ها را از کتاب خدای عزوجل می‌دانم؛ زیرا خدای عزوجل می‌فرماید: در آن [قرآن] بیان واضح هر چیزی است.

از حضرت علی علیه السلام سؤال شد: آیا چیزی از وحی نزد شما وجود دارد؟ حضرت فرمودند:

لا، والذي فلق الحبة وبرأ النسمة إلا أن يعطي الله عبداً فهماً في كتابه؛^۱

نه، قسم به آن که دانه را شکافت و جان انسان را آفرید، مگر اینکه خداوند فهم کتابش را به بنده‌ای عطا کند.

علامه طباطبایی رحمته الله در ذیل این حدیث می‌فرماید:

این حدیث از احادیث برجسته است و کمترین چیزی را که می‌رساند این است: معارف صادره از مقام علمی آن جناب که عقول را مدهوش و متحیر کرده، همه‌اش برگرفته از قرآن است.^۲

بنابراین، قرآن کریم که از سرچشمه علم الهی تنزل کرده است، باعث رویش شاخسار ولایت، نبوت و امامت شده و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از سرچشمه قرآن سیراب شده‌اند.

۱. التفسیر الصافی: ج ۱، ص ۳۱.

۲. ترجمه المیزان: ج ۳، ص ۱۱۰.